

ПІДРОЗДІЛ ЗВ'ЯЗКІВ З ГРОМАДСЬКІСТЮ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТ ВЗАЄМОДІЇ З ЗАСОБАМИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Шнурко Я.В.,

*завідувачка відділення зв'язків з громадськістю
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ*

Шнурко Я. В. Підрозділ зв'язків з громадськістю Національної поліції як суб'єкт взаємодії з засобами масової інформації.

Мета написання наукової статті – на підставі аналізу нормативно-правових актів надати характеристику суб'єкта взаємодії з ЗМІ - підрозділи зв'язків з громадськістю Національної поліції. Система інституціалізованих зав'язків із громадськістю Національної поліції є головним каналом інформації про стан правопорядку, важливим інструментом формування думки громадян щодо діяльності поліцейських в Україні, а також механізмом зворотного зв'язку поліцейських із населенням.

З'ясовано, що Департамент зв'язків з громадськістю МВС України є самостійним структурним підрозділом МВС України, який координує діяльність територіальних підрозділів зв'язків з громадськістю. Водночас підрозділи зв'язків з громадськістю є структурним елементом органів та підрозділів Національної поліції України – державного органу виконавчої влади, а тому наділений адміністративно-правовим статусом поліцейського підрозділу. Автор констатує, що відбувається подвійне підпорядкування такого суб'єкта.

Виходячи зі змісту чинних нормативно-правових актів, автор стверджує, що головною ціллю діяльності таких підрозділів слід вважати забезпечення виконання завдань Національної поліції щодо взаємодії із ЗМІ, населенням, громадськими організаціями, профілактики правопорушень, інформування громадськості про стан правопорядку в державі, заходи органів та підрозділів поліції щодо його зміцнення та формування позитивного іміджу поліції. Отже, фактично у напрямку взаємодії з ЗМІ підрозділи зв'язків з громадськістю мають статус модератора діяльності ЗМІ, хоча фактично виконують більший обсяг завдань та повноважень.

Запропоновано вектори удосконалення адміністративно-правового статусу підрозділів зв'язків з громадськістю Національної поліції: вироблення та прийняття сучасного нормативно-правового акту МВС України, який би визначав адміністративно-правового статусу підрозділів зв'язків з громадськістю; доповнення такого статусу завданнями щодо підготовки поліцейських до спілкування з ЗМІ, а також щодо особливостей діяльності підрозділу під час дії воєнного стану; визначення на нормативному рівні обов'язки підрозділів зв'язків з громадськістю; розглянути можливість надання окремим працівникам підрозділу адміністративно-правового статусу журналіста.

Ключові слова: поліція, засоби масової інформації, підрозділ зв'язків з громадськістю, взаємодія, комунікація, адміністративно-правовий статус.

Shnurko Y. Public relations department of the National Police as a subject of interaction with the media.

The purpose of writing a scientific article is based on the analysis of regulations to provide a description of the subject of interaction with the media - public relations units of the National Police. The system of institutionalized public relations of the National Police is the main channel of information on the state of law and order, an important tool for forming public opinion on the activities of police in Ukraine, as well as a mechanism for feedback from police to the public.

It was found that the Department of Public Relations of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine is an independent structural unit of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, which coordinates the activities of territorial units of public relations. At the same time, public relations units are a structural element of bodies and units of the National Police of Ukraine - the state executive body, and therefore endowed with the

administrative and legal status of a police unit. The author states that there is a double subordination of such a subject.

Based on the content of current regulations, the author argues that the main purpose of such units should be to ensure the National Police in relation to the media, population, public organizations, crime prevention, public awareness of law and order in the state, activities of bodies and units. police to strengthen it and create a positive image of the police. Thus, in fact, in the direction of interaction with the media, public relations units have the status of moderators of media activities, although in fact they perform a larger range of tasks and powers.

Vectors for improving the administrative and legal status of public relations units of the National Police are proposed: development and adoption of a modern legal act of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, which would determine the administrative and legal status of public relations units; supplementing this status with tasks to prepare police officers for communication with the media, as well as the specifics of the unit during martial law; defining the responsibilities of public relations units at the regulatory level; consider the possibility of granting individual employees of the administrative and legal status of a journalist.

Key words: police, mass media, public relations department, interaction, communication, administrative and legal status.

Актуальність теми дослідження залежить від того, що ефективність діяльності Національної поліції є важливою умовою забезпечення національної безпеки України, підтримки соціально-політичної стабільності. Водночас завдання підвищення якості роботи державної влади, яке досягається під час реалізації адміністративної реформи, не може бути вирішено без розвитку діалогу громадян та державних структур, у тому числі Національної поліції.

Зв'язки з громадськістю нині відіграють дедалі більшу роль в діяльності МВС України та його структурних елементів. Система інституціолізованих зв'язків із громадськістю Національної поліції є головним каналом інформації про стан правопорядку, важливим інструментом формування думки громадян щодо діяльності поліцейських в Україні, а також механізмом зворотного зв'язку поліцейських із населенням.

Постановка проблеми. З огляду на реформу МВС України 2014 року та переорієнтацію органів та підрозділів поліції у сервісну службу важливим видається і перегляд адміністративно-правового статусу підрозділів комунікації поліції, які в умовах сьогодення відіграють важливу роль у напрямку реалізації принципів відкритості та прозорості діяльності поліції, її взаємодії з населенням на партнерських засадах. Але за таких умов нормативно-правовою основою підрозділів комунікації поліції залишаються акти, прийняті до початку реформування згаданого правоохоронного органу [1]. Хоча саме зміна підходу до роботи таких підрозділів мала стати запорукою успіху реформи та підвищення рівня довіри населення до оновленого органу поліції.

Стан дослідження проблеми. Питання комунікації поліції та населення завжди перебуває у центрі уваги вітчизняних науковців, у тому числі адміністративно-правової галузі: В.Г. Андросюк, О.М. Бандука, В.І. Барко, О.В. Волошина, В.А. Лефтеров, Б.О. Логвиненко, Л.І. Мороз, С.Д. Максименко, В.М. Синьов, О.Ю. Синявська, Х.В. Солнцева та багато інших. Безпосередньо питанням взаємодії поліції та засобів масової інформації (далі – ЗМІ) присвячені роботи таких учених: М.Т. Андрійчук, Т.С. Андрійчук, К.Л. Бугайчук, В.П. Булаєв, В.А. Завгородній, В.В. Литвин, Л.О. Мамчур, Т.В. Мельничук, С.Л. Недов, А.В. Семижон та інші.

Мета написання наукової статті – на підставі аналізу нормативно-правових актів надати характеристику суб'єкта взаємодії з ЗМІ - підрозділи зв'язків з громадськістю Національної поліції. Для досягнення поставленої мети ми виділяємо реалізацію наступних завдань: визначити загальні засади адміністративно-правового статусу підрозділів зв'язків з громадськістю Національної поліції; виокремити особливості, пов'язані з взаємодією таких підрозділів з ЗМІ; запропонувати вектори удосконалення адміністративно-правового статусу підрозділів зв'язків з громадськістю Національної поліції.

Виклад основного матеріалу. Питання визначення адміністративно-правового статусу колективного суб'єкта дотепер вважається одним із дискусійних серед вчених-теоретиків адміністративно-правової науки. В основному немає єдиної думки щодо структурних елементів такого статусу. Так, наприклад, С.В. Ківалов, визначаючи складові адміністративно-правового статусу центральних органів виконавчої влади, виділяє функції, завдання та компетенцію [2, с. 96-99]. Т.А. Коломоєць вважає, що адміністративно-правовий статус – це сукупність суб'єктивних прав і обов'язків, закріплених нормами адміністративного права за певним органом [3, с. 64]. С.Г. Стеценко визначає адміністратив-

но-правовий статус як сукупність прав, обов'язків і гарантій їх реалізації, які визначені в нормативних актах [4, с. 90]. О.О. Бандурка відносить до складових правового статусу органу державної влади повноваження юридично-владного характеру [5, с. 23]. Тобто переважна більшість науковців схиляються до думки ототожнення адміністративно-правового статусу колективного суб'єкта з правами та обов'язками, якими наділений таких суб'єкт згідно норм чинного законодавства.

Розширеною та найбільш повною вважаємо думку М.І. Данількевича, який розподіляє складові адміністративно-правового статусу органів виконавчої влади на блоки: цільовий, організаційно-структурний, компетенційний [6, с. 51]. Але вже у ці блоки входять такі елементи, як цілі, завдання, принципи, функції, повноваження, порядок утворення, реорганізації та ліквідації суб'єкта, структура, підпорядкованість [6, с. 51]. Тобто права та обов'язки, якими наділений суб'єкт, доповнені іншими суттєвими складовими – елементами адміністративно-правового статусу. Саме спираючись на даний підхід спробуємо охарактеризувати адміністративно-правовий статус підрозділів зв'язків з громадськістю Національної поліції України. За основу характеристики будемо брати чинне законодавство України: Закон України «Про Національну поліцію», Закон України «Про інформацію», Типове положення про підрозділ зв'язків із громадськістю органу внутрішніх справ України, затверджене Наказом МВС України від 18.06.2010 № 254, та інші нормативно-правові акти.

Перш за все з'ясуємо структурну приналежність визначених нами підрозділів. Департамент зв'язків з громадськістю МВС України є самостійним структурним підрозділом МВС України, який координує діяльність територіальних підрозділів зв'язків з громадськістю [1]. Водночас підрозділи зв'язків з громадськістю є структурним елементом органів та підрозділів Національної поліції України [1] – державного органу виконавчої влади, а тому наділений адміністративно-правовим статусом поліцейського підрозділу. Отже, відбувається подвійне підпорядкування такого суб'єкта.

Перший цільовий блок адміністративно-правового статусу підрозділів зв'язків з громадськістю включає ціль, завдання, функції та принципи діяльності органу. Так, виходячи зі змісту чинних нормативно-правових актів, можна стверджувати, що головною ціллю діяльності таких підрозділів слід вважати забезпечення виконання завдань Національної поліції щодо взаємодії із засобами масової інформації (далі – ЗМІ), населенням, громадськими організаціями, профілактики правопорушень, інформування громадськості про стан правопорядку в державі, заходи органів та підрозділів поліції щодо його зміцнення та формування позитивного іміджу поліції. Отже, фактично у напрямку взаємодії з ЗМІ підрозділи зв'язків з громадськістю мають статус модератора діяльності ЗМІ, хоча фактично виконують більший обсяг завдань та повноважень.

Пункт 2 згаданого вище Типового положення [1] чітко визначає завдання, які виконує підрозділ зв'язків з громадськістю. Водночас аналіз змісту завдань дозволяє запропонувати певні доповнення з огляду на світовий досвід діяльності подібних структур та реальну ситуацію в Україні, пов'язану із введенням в дію воєнного стану.

Перша наша теза стосується доповнення переліку завдань, виконуваних підрозділами зв'язків з громадськістю, таким – підготовка поліцейських до спілкування з ЗМІ. Дане завдання має бути покладене на вказані підрозділи з огляду на професіоналізм його фахівців у спілкуванні з мас-медіа. Така підготовка має включати короткий інструктаж щодо змісту висловлювань з урахуванням інтересів громадян та Національної поліції. Така підготовка має включати знання норм законів України щодо захисту персональних даних, таємниці слідства, забезпечення рівності громадян перед законом незалежно від статі, кольору шкіри, соціального становища, національності, етнічного походження, тощо. Наприклад, якщо говорити про дані жертви злочину, то можна називати її стать, вік, але не ім'я; якщо говорити про опис людини, яку підозрюють та розшукують, не потрібно називати національність людини, соціальний стан, уникати расові висловлювання і таке інше; оприлюднювати імена лише повнолітніх звинувачених осіб, а підозрюваних чи заарештованих — в окремих випадках. Можна включити і інші правила, які варто відповідним чином оформити, наприклад у вигляді пам'ятки, а також відпрацювати з поліцейським приблизні відповіді на питання, які можуть задати представники ЗМІ. Така робота підрозділів зв'язків з громадськістю зробить виступи поліцейських більш законними та екологічними у правовому сенсі.

Крім того, окремо не виділено дотепер завдання щодо роботи з негативним контентом щодо поліцейських, реалізація якого дозволить ініціювати службові розслідування, прийняти відповідні рішення, а у дальній перспективі – сформувати позитивний імідж Національної поліції України. Визнання Національною поліцією своїх помилок також являється елементом формування позитивного іміджу, відкладення у свідомості громадян справедливого образу поліцейського.

Наступним аспектом, на якому хотілося б зосередити увагу, є визначення особливостей діяльності підрозділу під час введення воєнного стану з урахуванням того, що Закон України «Про інформацію» [7] проголошує заборону цензури. У даному випадку слід керуватися положенням того ж Закону з приводу виключення з даного правила, адже офіційна інформація від Національної поліції потребує попереднього узгодження. Отже, керівництву МВС України варто обрати єдину стратегію поведінки взаємодії з ЗМІ під час дії воєнного стану і притримуватися її. Як показує практика, оптимальним варіантом є надходження інформації до ЗМІ щодо діяльності поліцейських під час війни лише від керівників Національної поліції, МВС України або за погодженням з ними в інтересах служби. Тобто, як додаткове завдання для підрозділів зв'язків з громадськістю пропонуємо таке: координація взаємодії органів та підрозділів Національної поліції та ЗМІ під час дії воєнного стану.

Функції підрозділів зв'язків з громадськістю також прописані в Типовому положенні [1], але з урахуванням наших пропозицій щодо корегування завдань підрозділу, функції мають відповідати завданням. Має бути проведена повномасштабна аналітична та нормотворча робота щодо врегулювання окресленого питання.

Що стосується принципів діяльності підрозділів зв'язків з громадськістю, то з огляду на структурну приналежність Національній поліції діяльність таких підрозділів ґрунтується на принципах діяльності Національної поліції, що визначені відповідним Законом [8].

Характеризуючи адміністративно-правовий статус колективного суб'єкта, варто зупинитися на правах та обов'язках. З приводу цього наголосимо, що згадане Типове положення [1] не містить переліку обов'язків підрозділів зв'язків з громадськістю. Можливо нормотворець виходив з думки про те, що повноваження поліції та обов'язки поліцейського визначені Законом України «Про Національну поліцію» [8], проте специфічні обов'язки підрозділів зв'язків з громадськістю мають бути визначені окремо.

І останнє питання, яке ми би хотіли підняти, це розглянути можливість надання окремим працівникам підрозділу адміністративно-правового статусу журналіста. Наразі підрозділи зв'язків з громадськістю фактично здійснюють журналістську роботу, адже ведуть офіційні сторінки у соціальних мережах органів та підрозділів Національної поліції, які вони представляють; надають коментарі, інформацію, матеріали ЗМІ стосовно конкретних подій, тощо.

Адміністративно-правовий статус журналістів визначений Законом України «Про інформацію» [7]. Серед прав, які має журналіст і не має працівник поліцейського підрозділу, можна виділити право не розкривати джерело інформації; право поширювати підготовлені ним матеріали авторством або під псевдонімом; право відмовитися від авторства на матеріал, якщо його зміст після редакційної правки суперечить його переконанням; та інші права [7].

Такий адміністративно-правовий статус може бути закріплений за всіма працівниками підрозділу, за окремими посадами (наприклад, поліцейський-журналіст) або просто на нормативному рівні можна доповнити права працівників вказаного підрозділу деякими з видів прав, якими наділені журналісти. Дане питання потребує більш ґрунтовного аналізу та дослідження перед реалізацією та прийняттям конкретного рішення, проте окреслені нами думки мають місце і відкриті до наукової дискусії.

Висновки. Підсумовуючи результати проведеного нами дослідження, варто наголосити на запропонованих нами векторах удосконалення адміністративно-правового статусу підрозділів зв'язків з громадськістю Національної поліції:

- вироблення та прийняття сучасного нормативно-правового акту МВС України, який би визначав адміністративно-правового статусу підрозділів зв'язків з громадськістю;
- доповнення такого статусу завданнями щодо підготовки поліцейських до спілкування з ЗМІ, а також щодо особливостей діяльності підрозділу під час дії воєнного стану;
- визначення на нормативному рівні обов'язки підрозділів зв'язків з громадськістю;
- розглянути можливість надання окремим працівникам підрозділу адміністративно-правового статусу журналіста.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Положення про Департамент зв'язків із громадськістю МВС України та Типового положення про підрозділ зв'язків із громадськістю органу внутрішніх справ України: Наказ МВС України від 18.06.2010 № 254. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0254320-10#Text> (дата звернення 22.04.2022)
2. Административное право Украины : учеб. / под общ. ред. С.В. Кивалова. Харьков, 2004. 268 с.

3. Коломоєць Т. О. Адміністративне право України. Академічний курс : підруч. Київ, 2011. 284 с.
4. Стеценко С. Г. Адміністративне право України : навч. посіб. Київ, 2007. с. 368.
5. Бандурка О. О. Державна податкова служба в Україні: система, правовий статус, модернізація. Х. : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2004. 234 с.
6. Данількевич М.І. Адміністративне право України. Навчальний посібник. Дніпропетровськ. 2001. 134 с.
7. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення 22.04.2022)
8. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення 22.04.2022)